

दुवस्युर्वान्दनः। विश्वे देवाः। जगती, १२ त्रिष्टुप् ।

इन्द्र दृह्य मघवन्त्वावदिद्भुज इह स्तुतः सुतपा बोधि नो वृधे।

देवेभिर्नः सविता प्रावतु श्रुतमा सर्वतातिमदिति वृणीमहे ॥ १०.१००.०१

मघवन्- सम्पद्वन् । इन्द्र- परमेश्वर । भुजे- भोगाय । त्वावत्- त्वत्सदृशं शत्रुबलम् । दृह्य- नाशय ।
इह- अत्र । स्तुतः- प्रशंसितः । सुतपाः- निष्पादितरसपालकः सन् । नः- अस्माकम् । वृधे-
वृद्धये । बोधि- बुध्यस्व । देवेभिः- देवैः । सविता- आत्मसूर्यः । नः- अस्माकम् । श्रुतम्-
अतीन्द्रियश्रुतिम् । प्रावतु- प्रकर्षेण रक्षतु । सर्वतातिम्- सर्वात्मिकाम् । अदितिम्- अखण्डप्रकृतिम् ।
आ- आभिमुख्येन । वृणीमहे- वरयामः ॥१॥

भराय सु भरत भागमृत्वियं प्र वायवे शुचिपे क्रन्ददिष्टये।

गौरस्य यः पयसः पीतिमानश आ सर्वतातिमदिति वृणीमहे ॥ १०.१००.०२

यः । गौरस्य पयसः- चिद्रश्मिसारस्य । पीतिम्- अनुभूतिम् । आनशे- व्याप्नोति । भराय- तस्मै
निर्वाहकाय । शुचिपे- शुद्धिपालकाय । क्रन्ददिष्टये- शब्दितगमनाय । वायवे- वाताय प्राणाय ।
ऋत्वियम्- ऋतमयम् । भागम् । प्र- प्रकर्षेण । सु- सुष्ठु । भरत ॥२॥

आ नो देवः सविता साविषद्वयं ऋजूयते यजमानाय सुन्वते।

यथा देवान्प्रतिभूषेम पाकवदा सर्वतातिमदिति वृणीमहे ॥ १०.१००.०३

यथा- येन प्रकारेण । देवान्- द्योतनशक्तीः । प्रतिभूषेम- सद्भावनैर्मण्डयामः । तथा । नः-
अस्माकम् । देवः सविता- सूर्य आत्मा । ऋजूयते- आर्जवसम्पन्नाय । सुन्वते- रसनिष्पादकाय ।
यजमानाय- उपासकाय । वयः- अन्नम् । आ- आभिमुख्येन । साविषत्- प्रसौति ॥३॥

इन्द्रो अस्मे सुमना अस्तु विश्वहा राजा सोमः सुवितस्याध्येतु नः।

यथायथा मित्रधितानि संदधुरा सर्वतातिमदिति वृणीमहे ॥ १०.१००.०४

यथायथा । देवाः । मित्रधितानि- मित्रनिहिताः सम्पदः । संदधुः- सम्यक् धृतवन्तः । तथा तथा ।
अस्मे- अस्माकम् । इन्द्रः- परमेश्वरः । सुमनाः- शोभनचित्तः । विश्वहा- सर्वेष्वहःसु । अस्तु-
भवतु । राजा- रज्जकः । सोमः- रसाधिदेवता । नः- अस्माकम् । सुवितस्य- मन्त्रम् । अध्येतु- धिया
स्वीकरोतु ॥४॥

इन्द्र उक्थेन शवसा परुर्दधे बृहस्पते प्रतरीतास्यायुषः ।

यज्ञो मनुः प्रमतिर्नः पिता हि कमा सर्वतातिमर्दिति वृणीमहे ॥ १०.१००.०५

इन्द्रः- परमेश्वरः । उक्थेन- मन्त्रेण । शवसा- बलेन । परुः- पर्व । दधे- धृतवान् । बृहस्पते-
मेधाधिदेवत । आयुषः । प्रतरीता- वर्धकः । असि- भवसि । यज्ञः- सङ्गतिकारकः । मनुः-
मननशीलः । प्रमतिः- प्रकर्षचित्तयुक्तः । नः- अस्माकम् । पिता- पालकः । कम्- आनन्दं
प्रयच्छसि । हि- खलु ॥५॥

इन्द्रस्य नु सुकृतं दैव्यं सहोऽग्निर्गृहे जरिता मेधिरः कविः ।

यज्ञश्च भूद्विदथे चारुरन्तम आ सर्वतातिमर्दिति वृणीमहे ॥ १०.१००.०६

इन्द्रस्य- ईशनाधिदेवतस्य । सुकृतम्- सुष्ठु रचिता । दैव्यं सहः- दिव्यशक्तिः सम्पादिता । अग्निः-
पावकः सर्वभूतहितक्रतुः । गृहे- अस्मत्सदने सम्पादितः । जरिता- रसनिष्पादकः । मेधिरः-
मेधावी । कविः- क्रान्तदर्शी । यज्ञश्च- सङ्गतिकारकश्च । भूत्- अभूत् । विदथे- अस्मदुपासने ।
चारुः- चरणीयः । अन्तमः- अन्तिकतमश्च । भूत्- अभूत् ॥६॥

न वो गुहा चकृम भूरि दुष्कृतं नाविष्ट्य वसवो देवहेळनम् ।

माकिर्नो देवा अनृतस्य वर्षस आ सर्वतातिमर्दिति वृणीमहे ॥ १०.१००.०७

गुहा- अस्मन्मनसापि । वः- युष्माकम् । भूरि- प्रभूतम् । दुष्कृतम्- पापम् । न चकृम- न
कृतवन्तः । वसवः- हे शरण्या देवाः । देवहेळनम्- देवक्रोधकरं पापम् । नाविष्ट्यम्-
नास्माभिराविष्कृतम् । देवाः- हे द्योतनशीलाः । नः- अस्माकम् । अनृतस्य- असत्यस्य
प्रकृतिनियतिविरोधिनः । वर्षसः- रूपस्य प्राप्तिः । माकिः- मा भवतु ॥७॥

अपामीवां सविता साविष्यश्वरीय इदप सेधन्वद्रयः ।

ग्रावा यत्र मधुषुदुच्यते बृहदा सर्वतातिमदिति वृणीमहे ॥ १०.१००.०८

यत्र । मधुषुत्- रसनिष्पादकम् । ग्रावा- साधनम् । बृहत्- महत् । उच्यते- महीयते । तत्र । सविता- सूर्य आत्मा । अमीवाम्- रोगम् । अप साविषत्- अपप्रेरयतु । वरीय इत्- बृहद्दुःखमपि । अद्रयः- रसनिष्पादकसाधनानि । अप सेधन्तु- अपगमयन्तु ॥८॥

ऊर्ध्वो ग्रावा वसवोऽस्तु सोतरि विश्वा द्वेषांसि सनुतर्युयोत ।

स नो देवः सविता पायुरीड्य आ सर्वतातिमदिति वृणीमहे ॥ १०.१००.०९

वसवः- हे शरण्या देवाः । सोतरि- रसनिष्पादके मयि । ग्रावा- अश्मा जडप्रतीकः । ऊर्ध्वः- उन्नतश्चेतन्यरसोन्मुखः । अस्तु- भवतु । सनुतः- गूढानि । विश्वा- सर्वाणि । द्वेषांसि- द्वेषभावनानि । युयोत- पृथक्कुरुत । सः- असौ । नः- अस्माकम् । देवः । सविता- सूर्य आत्मा । पायुः- पालकः । ईड्यः- स्तुत्यः ॥९॥

ऊर्जं गावो यवसे पीवो अत्तन ऋतस्य याः सदने कोशे अङ्घ्रे ।

तनूरेव तन्वो अस्तु भेषजमा सर्वतातिमदिति वृणीमहे ॥ १०.१००.१०

याः । ऋतस्य- धर्माख्यस्य सत्यस्य । सदने- सद्मनि । कोशे । अङ्घ्रे- व्यञ्जयथ । गावः- ताः हे चिद्रश्मिभूता धेनवः । यवसे- हव्यसमर्पणाय । पीवः- पुष्टम् । ऊर्जं- प्राणम् । अत्तन- अत्त । तनूरेव- भवद्रूपमेव । तन्वः- मद्रूपस्य । भेषजमस्तु ॥१०॥

क्रतुप्रावा जरिता शश्वतामव इन्द्र इन्द्रा प्रमतिः सुतावताम् ।

पूर्णमूर्धदिव्यं यस्य सिक्तय आ सर्वतातिमदिति वृणीमहे ॥ १०.१००.११

यस्य- इन्द्रस्य । सिक्तये- अनुभूतिप्राप्तये । दिव्यं ऊधः- अदितेरूध इति भावः । पूर्णम् । क्रतुप्रावाः- स प्रज्ञापूरकः । शश्वताम्- शाश्वततत्त्वानाम् । जरिता- रसनिष्पादकः । अवः- रक्षकः । इन्द्रः- परमेश्वरः । इत्- एव । सुतावताम्- रसवताम् । भद्रा- मङ्गला । प्रमतिः ॥११॥

चित्रस्ते भानुः क्रतुप्रा अभिष्टिः सन्ति स्पृधो जरणिप्रा अधृष्टाः ।

रजिष्ठया रज्या पश्व आ गोस्तूतूर्षति पर्यग्रं दुवस्युः ॥ १०.१००.१२

ते- तव । भानुः- प्रकाशः । चित्रः- अद्भुतः । क्रतुप्राः- प्रज्ञापूरकः । अभिष्टिः- अभ्येषणीयः ।

स्पृधः- तव स्पर्धाः । जरणिप्राः- स्तोतृपूरकाः । अधृष्टाः- अप्रधृष्टाः । सन्ति- भवन्ति । रजिष्ठया-

ऋजुतमया । रज्या- रज्ज्वा । पश्वः- पश्यतः । गोः- चिद्रश्मेर्धेनुभूतस्य । अग्रम् । दुवस्युः-

परिचरणकामः । परि- परितः । तूतूर्षति- त्वरयति ॥१२ ॥